

суспільства та бізнесу до інвестування освіти; наявність у системі освіти фактів неефективного використання фінансових і матеріальних ресурсів, нецільового використання приміщень навчальних закладів; відсутність системи мотивацій і стимулювання інноваційної діяльності в системі освіти, нівелювання ризиків у зазначеній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вікторов В. Г. Основні критерії та показники якості освіти // Вища школа України. – 2006. – № 1. – С. 54–59.
2. Ляшенко О. І. Пріоритети розвитку української школи в умовах реформування освіти. Прогнозування та проектування галузевих стандартів навчання. С. 39–42. URL: http://lib.iitta.gov.ua/714157/1/znprk_ped_2016_22_13.pdf
3. Якість освіти. Енциклопедія освіти / за ред. В. Г. Кременя. К.: Юрінком Інтер, 2008. С. 1017–1018.
4. Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>
5. Конституція України. URL: <http://ufpp.gov.ua/content/PDF/zakonodavstvo/konstitychiya.pdf>
6. Довгий С. О. Наука та освіта в Україні: сучасні проблеми і можливі шляхи її вирішення // Наука та наукознавство. – 2001. – № 2. – С. 104–109.
7. Лукіна Т. Забезпечення рівного доступу до якісної загальної середньої освіти в Україні. Моніторинг якості освіти: становлення та розвиток в Україні. – К.: К.І.С., 2004. С. 9–23.
8. Башинська Т. Взаємодія вчителя й учнів у навчально-виховному процесі як педагогічна проблема. Початкова школа. 2004. № 12. С. 55–58.
9. Реалізація гендерної політики в управлінні освітою: навч.-метод. посібник / за заг. ред. Н. Г. Протасової. – Запоріжжя: Друкарський світ, 2011. – 176 с.
10. Карпенко О. М., Бершадская М. Д. Высшее образование в странах мира: анализ данных образовательной статистики и глобальных рейтингов в сфере образования. – М., 2009. – 244 с.
11. Концепція Нової української школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>

КУЛИК ЄВГЕН

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри основ виробництва та дизайну
Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

КУЛИК ЮРІЙ

кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки
Київського національного економічного університету імені В. Гетьмана

АНАЛІЗ СИСТЕМИ ОЦІНОК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасні соціально-економічні зміни в українському суспільстві визначаються зміною світоглядної парадигми, яка змінилася після отримання Україною незалежності. Відповідно перед освітою актуалізувалася проблема формування нової людини здатної реагувати на сучасні виклики процесів глобалізації світової економіки і бурхливої інформатизації суспільства.

Аналіз філософської, соціологічної, економічної, психологічної і педагогічної наукової літератури доводить, що сучасна освітня система України не в повній мірі відповідає потребам розвитку українського суспільства, не створює сприятливі умови для формування готовності молоді для майбутнього технологічного прориву, не забезпечує того рівня, якості й масштабів інтелектуальної, когнітивної та професійної підготовки молоді, якого вимагають сучасні, особливо складні інформаційні технології.

Водночас аналіз розвитку освітніх систем як у економічно розвинутих, так і у економічно відсталих країнах показує, що сучасні прориви у світовій економіці відбуваються в тих країнах, в яких функціонує якісна освітня система. Тому актуалізувалася проблема якості освіти, особливо її оцінки в сучасній системі соціально-економічного розвитку країни.

Проведений аналіз поняття «якість освіти» й «оцінка якості освіти» показав різні за своєю сутністю трактування.

Так, Н. В. Хворостяна і М. В. Великжаніна [2] основним чинником змісту поняття «якість освітніх послуг» визначають відповідність послуг загальноосвітнього навчального закладу державним освітнім стандартам та вимогам споживачів. Автори зазначають, що оскільки якість роботи навчального закладу включає й оцінку якості навчально-виховного процесу, то достатньо складним є завдання щодо визначення сутності цього суперечливого поняття. Якість навчально-виховного процесу в навчальному закладі науковці визначають як складну, змістовно-процесуальну характеристику, що складається з таких компонентів: відповідність умов потребам дітей шкільного віку; цінність змісту шкільної освіти; відповідність педагогічних кадрів; технологічність організації навчально-виховного процесу; результативність освіти, виховання та розвитку учнів.

Соціологи Л. О. Белова і В. Г. Бульба [3], аналізуючи «якість» як категорію філософську, вказують, що у педагогіці якість є багатогранною, що за своєю сутністю відображає різні аспекти освітнього процесу (філософські, соціальні, педагогічні, політичні, демографічні, економічні тощо) та розглядається як сукупність властивостей освіти, що визначають її здатність задовольняти відповідні потреби особистості, суспільства, держави відповідно до призначення освіти. Отже, якість залежить від встановлених вимог, що висуваються з урахуванням мети використання.

Щодо поняття «якість освіти», то Т. Лукіна [4] розрізняє два основних підходи у визначенні: нормований – розглядається з точки зору задоволення потреб та досягнення певних норм, стандартів, цілей (особистості, суспільства, держави), що нормативно затверджені відповідними документами; управлінський – подається з позицій сучасної теорії та практики управління якістю (якість освіти як об'єкт управлінського впливу розглядається одночасно з позицій якості освітньої системи, якості освітнього процесу (як процес споживання надання освітніх послуг) та якості особистості випускника як результату діяльності освітньої системи за показниками його освіченості та сформованості суспільно значущих цінностей. Автор констатує, що якість освіти відображає розвиток системи освіти і суспільства в певний період та змінюється з часом залежно від вимог особистості, суспільства і держави.

На сайті Українського центру оцінювання якості освіти [1] поняття «якість освіти» визначено як комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне та практично ефективне формування компетентності та професійної свідомості. Це певний рівень знань і вмінь, розумового, фізичного й морального розвитку, якого досягли випускники освітнього закладу відповідно до запланованих цілей навчання і виховання.

Проведений нами аналіз даного поняття дозволяє констатувати, що якість освіти є інтегрованим показником, який відображає освітній рівень розвитку суспільства в системі основних показників його соціально-економічного розвитку. Крім того, оскільки даний показник не є константою, а формується і розвивається в освітньому процесі, тому поняття «якість освіти» відноситься до результатів і процесу освітньої діяльності. Цей показник піддається оцінці й регулюванню через систему управління, відтак «якість освіти» є показником, що визначає результативність національної системи освіти та ефективність управління нею, що є обов'язковою складовою державного управління освітою.

Проведені нами опитування викладачів і студентів (4 курсу) факультету технологій і дизайну щодо їхнього розуміння проблеми оцінки якості освіти, до ознайомлення з проблемою «якість освіти» і після, представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Питання анкети	Варіанти відповідей	Студенти 4 курсу. %		Викладачі. %	
		до	після	до	після

1. Чи вагома для майбутньої професійної діяльності майбутніх учителів технологій «якість освіти»?	так	29,6	74,1	84,1	94,4
	ні	44,8	14,7	7,8	2,3
	важко відповісти	25,6	11,2	8,1	3,3
2. Чи знайоме Вам поняття самоосвіта, самооцінка, самоаналіз у контексті проблеми навчання протягом життя?	так	57,7	74,2	88,8	95,6
	ні	37,7	22,7	9,1	3,2
	Не задумувався над ним	4,6	3,1	2,1	1,2
3.Що Ви розумієте під поняттям "Якість освіти"?	Наявність знань з проблем якості освіти	64,8	21,1	15,8	3,6
	Наявність умінь забезпечити якість освіти	20,2	16,9	12,1	4,7
	Особистісні якості	3,7	18,6	41,8	0,1
	Наявність знань, умінь і особистих якостей оцінити якість освіти	11,3	43,4	0,3	8,6
4.Що на Ваш погляд відображає зміст і структуру якості освіти?	Уміння організувати роботу в колективі	14,3	6,4	13,7	11,1
	Матеріальне забезпечення процесу навчання	6,1	13,7	5,0	18,7
	Цінності і норми поведінки	17,3	4,2	6,9	3,8
	Фаховість викладачів	12,1	24,6	17,5	22,9
	Зміст навчальних програм	11,8	23,7	20,7	25,6

		Доступ до інтернету	38,4	27,4	26,6	17,9
5. Чи потрібно змінювати зміст навчання?		так	29,6	30,1	100	100
		ні	16,7	14,3	0	0
		деколи	53,7	55,6	0	0
6. Які фактори відображають якість освіти?		Власне бажання і прагнення до пізнання й навчання	59,0	27,4	12,1	5,7
		Престижність ВНЗ	16,1	31,5	32,3	27,8
		Фаховість викладачів	12,5	19,9	17,7	24,5
		Наявність систематичного внутрішнього моніторингу	12,4	21,2	37,9	42,0

Аналіз отриманих результатів і теоретичні дослідження показали, що проблеми «якість освіти» і «цінка якості освіти» потребує детального дослідження і є вкрай актуальною.

Аналіз елементів системи освіти (заклади освіти, органи управління освітою, навчальні програми, учні, вчителі) і основних замовників освітніх послуг (особистість, система освіти, виробництво і суспільство) показало наявність системи як внутрішніх, так і зовнішніх оцінок системи освіти.

Аналіз внутрішніх оцінок системи освіти дозволив виділити проблеми, які необхідно вирішувати науковцям, практикам і представникам громадянського суспільства, а саме:

- навчити учнів самоконтролю і самооцінки своєї навчальної діяльності, своїх досягнень;
- розробити анкети для внутрішнього моніторингу якості навчання (як для учнів, студентів, так і для вчителів, викладачів, батьків, представників громадянського суспільства);
- зміст навчання (навчальні програми, предмети і т.п.) повинен погоджуватися з громадянським суспільством, а не тільки з міністерством освіти;
- до розробки стандартів професійного навчання залучати роботодавців, політичні партії, громадські організації;
- органи управління освітою на місцях повинні контролюватися громадянським суспільством у партнерстві з органами місцевої влади.

ЛІТЕРАТУРА

1. org@testportal.gov.ua
2. Хворостяна Н. В., Великжаніна М. В. Аналіз основних чинників, які забезпечують якість освіти // Економіка і регіон. Серія: Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – 2012. – № 3 (34) с. 25–29.
3. Белова Л. О., Бульба В. Г., Поступна О. В. Стан і проблеми здійснення управління якістю освіти та освітньої діяльності в Україні: експертне оцінювання // Теорія та практика державного управління. – 2018. – Вип. 2. – С. 8–17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trpu_2018_2_3
4. Лукіна Т. О. Організаційно-методичні засади моніторингових систем якості загальної середньої освіти // Теоретико-методичні засади побудови моніторингових систем оцінювання якості загальної середньої освіти: монографія / О. І. Ляшенко, Т. О. Лукіна, Ю. О. Жук та ін. – К.: Інститут педагогіки НАПН України, 2017. – 185 с. URL: http://undip.org.ua/news/library/monografii_detail.php?ID=6888